

Forbrytelser mot menneskeheten i Gaza

Av Kjell M. Brygffeld, Initiativtaker Forsvar folkeretten og advokat), Dr. jur Terje Einarsen, styreleder i ICJ-Norge, Josef A. Younes, Forsvar folkeretten og advokat, Christina Eckhoff Skeie, daglig leder i ICJ-Norge

[Kronikken er publisert i Klassekampen 29. november 2023.](#)

– Israelske ledere er anmeldt til norsk påtalemyndighet for medvirkning til forbrytelser mot menneskeheten i Gaza

Situasjonen i Gaza etter angrepet fra Hamas 7. oktober, har ført til at Gaza har blitt til ett sammenhengende åsted for israelske menneskerettslige krenkelser. Det har skjedd gjennom en kombinasjon av Israels intensiverte blokade og den omfattende bombingene, med de svært alvorlige konsekvenser dette har fått for sivilbefolkningen i Gaza. Disse handlingene har medført fem forskjellige forbrytelser mot menneskeheten. Helt konkret gjelder det straffeloven § 102 om forbrytelse mot menneskeheten, bokstav a (drap), bokstav b (utryddelse), bokstav d (tvungen forflytting), bokstav h (forfølgelse) og bokstav k (umenneskelig handling).

[ICJ-Norge](#) og [Forsvar folkeretten](#) har derfor overlevert en anmeldelse på forbrytelser mot menneskeheten til Det nasjonale statsadvokatembetet (NAST) mot tre av de antatt mest ansvarlige israelske lederne for forbrytelsene mot de sivile i Gaza. NAST har blant annet nettopp som oppgave å straffeforfølge folkerettslige forbrytelser som folkemord, forbrytelser mot menneskeheten og krigsforbrytelser som omfattes av norsk strafferettslig jurisdiksjon etter straffeloven. Anmeldelsen er tilgjengelig på ICJ-Norges og Forsvar Folkerettens nettsider.

Anmeldelsen er konsentrert om de handlinger som klart utgjør straffbare handlinger og hvor bevisbildet samtidig heller ikke er så utfordrende. Den tar fatt i det strafferettslig mest sentrale, hvor det kan forventes en målrettet og effektiv etterforskning som langt på vei kan baseres på offentlig tilgjengelige og pålitelige kilder.

Hvem er så anmeldelsen konkret rettet mot? Vi har rettet søkelyset mot tre av de antatt mest ansvarlige: Israels forsvarsminister Yoav Gallant, medlem av Israels krigskabinett Benjamin Gantz, og øverste sjef for den israelske generalstab, Herzl Halevi. De to første utgjør sammen med statsminister Benjamin Netanyahu, Israels sentrale krigskabinett. De tre anmeldte har hatt en aktiv og helt sentral rolle i situasjonen i Gaza. De har derfor medvirket til forbrytelser mot menneskeheten. Statsminister Netanyahu har immunitet som statsoverhode så lenge han innehar sin stilling.

Fra en norsk synsvinkel er det selvfølgelig også spesielt at de antatt straffbare handlingene har rammet norske statsborgere og andre bosatt i Norge. Det har befunnet seg omtrent 270 norske borgere i Gaza da krigen brøt ut, omtrent halvparten av dem er barn. To norske er også drept, tobarnsmoren Ghadah Abudaqah og Mohamed Almokayed som etterlot seg en kone og en datter på seks måneder. Det er nettopp det at norske borgere er direkte rammet, som gjør at den norske straffeloven er anvendelig, mens den ikke får anvendelse på angrepet fra Hamas mot de sivile i Israel slik loven er.

Angrepet mot Gaza har vært militært planmessig og metodisk gjennomført. De høye sivile draps- og skadetallene skyldes verken uhell eller tilfeldigheter. Israels anførte mål har vært å knuse eller utrydde Hamas. Dette målet har hellighet middelet. I Israels militære strategi har angrepet på sivilbefolkningen vært brukt som et middel for å nå dette anførte målet, konkretisert gjennom blokaden og den omfattende bombingene av sivile. Alternativt har det vært et delmål å ramme sivilbefolkningen. Konsekvensene for sivilbefolkningen er vanskelig å forklare på en annen måte.

Israelske ledere har hele tiden vært fullt klar over konsekvensene for sivile i Gaza. Drapstallene, antall skadde og folk med et akutt behandlingsbehov har vært fortløpende rapportert i internasjonale medier. Etter straffelovens regler om forsett, hvor sannsynlighetsforsett er tilstrekkelig for straffansvar, er det liten tvil om at de mest ansvarlige israelske politiske og militære lederne oppfyller lovens subjektive krav, jf. straffeloven § 22. Også dette forholdet er utdypet i anmeldelsen i relasjon til de forskjellige elementene i de antatt straffbare handlinger.

Hva så med Israels anførte rett til selvforsvar mot angrepet fra Hamas? Kan det fritta de anmeldte personer fra straffansvar for forbrytelser mot menneskeheten? Det korte svaret er at det er ikke rettslig mulig i dette tilfellet.

Selv om vi mener at Israel ble utsatt for et angrep og at Hamas på sin side begikk forbrytelser mot menneskeheten, slik at grunnvilkåret om et angrep er oppfylt, har Israels militære handlinger som de anmeldte har medvirket til klart overskredet grensene for en rettmessig handling i selvforsvar. En forbrytelse berettiger ikke en annen, og særlig ikke når handlingen delvis har vært direkte rettet mot en uskyldig tredjepart – sivilbefolkningen i Gaza. Angrepet er heller ikke forholdsmessig. Det oppfyller rett og slett ikke lovens eller folkerettens vilkår for å rettferdiggjøre angrepet mot sivilbefolkningen i Gaza.

Handlingene som er begått i Gaza, utgjør alvorlige brudd på menneskerettighetene og bør ikke kunne passere ustraffet. Vår lovgivning er laget for å forfølge slike grove handlinger strafferettslig. De anmeldte personene vil ikke bli etterforsket i Israel for forbrytelser mot menneskeheten. Tatt i betraktning alle de norske ofrene, er Norge et naturlig sted for å etterforske disse forbrytelsene. Det er det også tradisjon for i Norge. Det norske rettsapparatet har tidligere behandlet saker om forbrytelser mot menneskeheten, blant annet av handlinger som forekom i Bosnia Herzegovina.

Vår forventning nå er at NAST i samsvar med sitt mandat, foretar en uavhengig og kompetent vurdering av de anmeldte forbrytelser. Dette er viktig av hensyn til ofrene for den urett som er begått, og for tillitten til folkerettens og strafferettens autonomi og fremtid.